

קח:

עין משפט
נר מצוה

נה א ב מ"י פ"ז מה' מלה הלכה ט פתג ע"פ מ"א ל"ח ט"ז ט"ז מ"ט
מ"ט
ג ב ג ד מ"י ופתג ט
טו ט"ז ח"ט ט"ז פתג
ט"ז פ"ח
ג ה ה ט ט"ז ט"ז
ג ה ו מ"י ט"ז הלכה ג
טו ט"ז ט"ז פתג ט"ז

רבינו חננאל

ואב"ע כוסות הללו צריך
שהאב"ע כבי מציגת
כוס יפה, ויקרא לן כרוס
יפה הוא כוס של ברכה
הוא רביעית. שתאן חי
אמר רבא ד"ר יין יצא ידי
חיות לא יצא. שתאן בבת
אחת אמר רבא ד"ר יין
יצא ידי ארבע כוסות לא
יצא. הישקה מתן בני ובני
ב"ר. והוא רשתה
רו אכסא. מתיבא ארבע
כוסות הללו צריך שיא
בין כדי רביעית אחד חי
ואז מווג אחד אחר חדש
ואז יין. ופרקי' כוס
יפה הוא רביעית חוריהו
א"ר שיעורא. ר' יהודה
חזר צריך שיא בין
מ"ה יין כדמכיל אל תרא
יין כי יתאדם. ח"ר ארבע
כוסות הללו צריך שיא
ב"ר כדי רביעית אחד
אז יין ואחד נשים ואחד
תיקות. ר' יהודה היה
מב"ק לתנוקות קליות
ואז יום כדי שישאלו. וכן
ד' רבי טרופין עשה.

ערבי פסחים פרק עשירי פסחים

מסורת הש"ס

(א) שנת כה מגילה ד.
ערבין ג. א. ט טז לז.
(ב) גמ"ר ויהי' ש' ל"ח
היטות רב אמר. ד. (ד) ומגילה
ד. ד. ט. שנת טו. א.
(ו) ומגילה ד. א. (ז) ונדבכים
טו. א. (ח) ויעין חספסות
מגילה ד. ד"ה שאף ק"ן.
(ט) ע"פ עשה. ו. ויעין
חספסות ברכות ג. ד"ה
מדיס וי"ו.

תורה אור השלם

1. אל תרא יין כי
יתאדם כי יתן כבוד עינו
יהולך במישורים
מטילי כב לא

הנהגות הב"ח

(א) רש"ב"ס ד"ה י"ג וכו'
ודכתי שלמה פ"י שק
מקשה וכו' קאמר רובע
רביעית בין ט"ז:

שאף הן היו באותו הגם. ואי לאו הא טעמא לא היו מבינות משום
דנשים פטורות ממצות עשה שהזמן גרמא ח"פ ע"ג דארבעה
כוסות דרבנן בעין דאריתא ממוקן: ד"ר באותו הגם. פ"י רש"ב"ס
שעל ידם נגאלו וכן כמגילה ע"י אסתר וכמוהו ע"י יהודית וקשה
דלף משמע שאינן עיקר ועוד
דבירושלמי גרים שאף הן היו צאוו
ספק משמע צאווה סכנה דלהשמד
להרוג וללכד והא דלאמרין דפטורות
מסוכה א"ע"ג דלף הן היו צאווה הנם
כי נסויות השבתי הנם נעשה
לאורייתא אבל דארבעה כוסות דרבנן
מיקני נגב לנשים כיון שהיו צאווה
הנם ח: **שתאן** חי יצא. משמע
לדמחלה בעי מציגה וכן צ"פ שלשה
שאלנו (בבב"ב ד' ג): אמרין הכל
מודים בכוס של ברכה שאין מצרכין
עליו עד שיתן לתוכו מים וקשה דצ"פ
שלשה שאלנו (שם ג). אמר' י' דברים
נאמרו בכוס של ברכה ולרין חי ורש"י
פ"י שם דהא דקאמרין דלרין חי
היינו שיתוכו חי בכוס ברכת המזון
לאוקמינן שלל ימוגנו בכוס זה וישפון
ככוס אחר ויבין ור"ת פ"י דמי דהתם
היינו מווג ולא מווג כדאמר בגן סודר
(סנהדרין ד' ע). לוינו נעשה בן סודר
עד שישתה יין חי ומוקין לה כמציג ולא
מוגין והא דמשמע בהמוציא יין (שנת
ד' עו): שמוגו כראוי דקאמרין כדי
שימוגו ויעמוד על רביעית היינו
בברכת הארץ דלמר בפרק שלשה
שאלנו (בבב"ב ד' ג). ומוסיף בברכת

שאף הן היו צאווה הנם. כדאמרין (טוטה דף י"א): **בכור נשים**
דקניות שצאווה הדור נגאלו וכן גבי מקרא מגילה נמי אמרין הכי:
דמשום דע"י אסתר נגאלו וכן גבי נר חנוכה בנסכת שנת (דף כג):
[כדי מציגת כוס יפה. שיעורו רובע] רביעית כדי שימוגו ויעמוד על
רביעית לוג דממרא דלא דרי על חד
תלת מיא לאו ממרא הוא. וקא שקלא
דעתך דבין כולם קאמר שמואל דליהוי
רובע רביעית יין: **שפאן חי**. שלא
מוגו כמיס: **בכס אסתר**. עירה ארבעתן
לתוך כוס אחד: ידי יין ילא. ששמה ד'
כוסות: ידי חירוס לא ילא. כלומר
אין זו מנחה שלמה: כדי רביעית.
בין כולן. קשיא לשמואל דלמר רובע
רביעית דהיינו כוס יפה: ה"ג **מאי**
כוס יפה דקאמר שמואל לכל חד וחד
דהוו לכו כולכו רביעית: אל תרא יין
כי יתאדם. אלמא יין מראה בעי:
קליות
רש"ב"ס
שאף הן היו צאווה הנם. דלמר כמס'
טוטה (ד' י"א): **בכור נשים** דקניות
שהיו צאווה הדור נגאלו וכן גבי
מקרא מגילה אמר הכי(ט) משום דעל
ידי אסתר הוה וכן גבי חנוכה כמס'
שנת (ד' כג). לשון מורינו הלוי: **אמר**
ר"י אמר שמואל ד' כוסות הללו לרין
שיא כפן. כלל אחד כדי שיא כפן
מציגת כוס יפה של ברכה שיעורו
רובע רביעית לוג כדי שימוגו ויעמוד
על רביעית לוג דכל ממרא הוא הכי
על חד תלת מיא לאו ממרא הוא הכי
מפרשין לה כמס' שנת בהמוציא יין (ד' עו.). והשתא קס"ד דמוציגת
כוס יפה ורובע רביעית לאו חד שיעורא הוא. כוס יפה כוס של בהמ"ו
משום דעשרה דברים נאמרו בכוס של ברכה כו' כדאי' כמס' ברכות
(ד' ג). **שפאן חי**. שלא מוגן כמיס ילא וכגון שיש בו רביעית לוג
דבבב"ב מרביעית לאו כלום הוא דכי היכי דמוגו בעינן רביעית בין
הכל ה"ג חי בעינן רביעית: **בכס אסתר**. עירה ארבעתן בתוך כוס
אחד כך פירש רבינו שלמה. ולא נהירא דאפי' שומה הרכה כבלי אחד
לא חשיב אלא כוס אחד דהאי רביעית אינו אלא למעוטי פחות
מרביעית אבל טפי מרביעית בכוס אחד חשיב כוס אחד. וי"ל דכי
פירושו כנת אחת שלא על סדר משמניו אלא שפאן רבופין: **השקה**
מסן. מכל כוס וכוס שלא שקה כולו כדמפרש לקמן: ידי יין ילא.
ששמה ארבעה כוסות: ידי חירוס לא ילא. כלומר אין זו מנחה שלמה
שאין חשיבות אלא בין מווג. והכי מילי ציינות שלהן דדרו על חד תלת
מיא אבל ציינות שלנו לא בעי מציגה: ידי יין ילא. משום שמתח"ט
דמתניא לקמן (דף קט.). ושמתח בתג"ו כמה משמחו ציין: **אבל ידי**
ארבעה כוסות לא ילא. וכולן חשיבין כוס רשפון ולא יומר ולרין להציא
עוד שלשה כוסות על הסדר: **לרין שיא כפן כדי רביעית.** כלומר
כלל אחד ואחד כדי רביעית לוג: **אחד חי.** לרין רביעית דבב"ב
מרביעית לא חשיב שמייה כדנפקא לן מכלל שפאן אשך יתמה ויקרא
י: **ואחד מווג.** שהיה בו רובע רביעית יין ושלשה רבעין מיס דהוי
בין כולהו רביעית: **ואחד יין.** שאין בו טעם יין כל כך שנעשה חלב.
אי נמי חדש אין בו טעם יין: **לרין שיא כו טעם יין.** למעוטי חדש
ישן: **ומראה.** שהיא ארוס: **קסני מיהם כדי רביעית.** לכלל אחד ואחד
ואת אמרת כדי מציגת כוס יפה לכלל אחד ואחד וס"ד דשמי שיעורים
הן מדלא קאמר שמואל כדי רביעית כלשון הברייתא: הכי גרסינן
כמו שכתבו בספרים אידי ואידי **חד שיעורא כדי מציגת כוס יפה היינו**
מציגת כוס יפה דקאמר שמואל היינו רובע רביעית יין כדי שימוגו
ויעמוד על רביעית כדאמר בהמוציא יין (שנת ד' עו): כך נראה שיטה
בעיני ועיקר. ורבינו (פ"י) שקך מקשה הגמ' דקס"ד דשמואל קאמר
רביעית בין כולן וברייתא קאמר לכלל אחד ואחד ומיכן הגמ' דשמואל
נמי קאמר לכלל אחד ואחד וקשיא לי והלא ברייתא סתמא קאמר לרין
שיא כפן והיא לפרושי נמי דבין כולן קאמר: **אל תרא יין.** אל
תחמוד להיות רגיל בו כי יתאדם מכלל דין נמי מראה בעי וטעמא
נמי בעי כדמוכר עליה שלא להשתכר בו: **ואחד פטיוקוס.** שגם
הם נגאלו: **וכי מה פוטלס יש לפינוקות.** הלא פטורין מן המנחה:
קליות

הארץ ואומר ר"ת דמוסיף מים ולא כפרש"י דמוסיף יין וכן מפרש
בערוך(י) ובני רבננ"ל מפרשי דמי קאי אכוס שהיא שלם ולא שבור
כדאמרין צ"פ במרא דמכות (ד' טו.). ריסקת משע נמלים וא' היה וחינו
שלם דלפילו מת נמי חשיב צריה כדאמרין בסוף גיד הנשה (והלין
ד' בק): גבי פסור טעמיה בין צמיהה בין צמיהמה בכל שהו ואמרין נמי
(כ"ק ד' נה). שצירתן זו היא מיתתן ואחי שפיר דכלהו עשרה דברים
אכוס קיימי ונראה דדוקא ציינות שלמה שהיו מוקינן לרין מציגה אבל
שאלנו לא"י: **בבת אחת.** נראה כפירוש רש"ב"ס ששתאן רבופין ולא
כפרש"י עירה ארבעתן לתוך כוס אחד דשתאן משמע הרכה כוסות:
ידי יין יצא. פ"י ידי שמתח יו"ט דס"ד הואיל ומיקנו ד' כוסות לא
נסיק מדי שמתח יו"ט אלא אס כן ילא ידי ארבעה כוסות:
אחד חדש ואחד יין. פירוש שפירש רש"ב"ס דישן עדיף הוא עיקר
כדאמרין (מגילה ד' טו.): ולאביו שלח כחלת וגו' יין ישן שרוח
וקניס עומה וימוגו ואמרין (בבב"ב ד' א): כל מיני עתיקא מעלו והא
דנקט שאינו פשוט קודם פירשו לעיל בבב"ב זולין (ד' פה). גבי אחד
עלם כו': **רובא דבבא.** היינו כמלה לוגמיו כדפרי' לעיל ומיהו
לכתמילה לרין לשמות רביעית: **ואת אמרת ברי מציגת כוס יפה.**
אית ספרים דגרסי מאי כדי מציג' כוס יפה לכלל אחד ואחד ולפי זה
ס"ד דמקשה דמוציגת כוס יפה דקאמר שמואל בין כולם קאמר דהיינו
רובע רביעית הלוג וברייתא קמני רביעית הלוג יין חי בין כולן רובע
רביעית לכל אחד והא דקמני אחד מווג לא שדי רביעית מווג אלא
כלומר אחד יכול לשמותו מווג אבל מ"מ ברייתא לא מיירי אלא בחי
דסני רביעית לכל ד' אף קשה אף היה סבור המקשה דקני לטולהו
כמוציגת כוס יפה והא איכא דבני ארבעה כוסות כוס של ברכה שהוא
כוס יפה ורש"ב"ס נמי הקשה הלא ברייתא סתמא קמני לכך נראה
כספרים דגרסי אידי ואידי חד שיעורא הוא דכדי מציגת כוס יפה זהו
רובע רביעית הלוג יין חי לכלל אחד כדי שהיא רביעית עם המווגה
וה"ג מיירי ברייתא דמנכרל רביעית עם המווגה ומתחלה היה סבור
דמנכרין יין חי הרביעית הלוג לכלל אחד ואחד ומוגו אשתייה קאי ולא
ארביעית דברייתא אבל לכתר דשני קאי שפיר ארביעית והן סוניא
כרז נתמן וכרזא דריש המוויא (שנת ד' עו): דסבירי כוס של ברכה
רובע שיא כו' רובע רביעית הלוג יין חי כדי שימוגו ויעמוד על
רביעית הלוג ושיעור הולאת יין נתן הסם דהוי כמוציגת הכוס יפה
דהיינו רובע רביעית וע"י מציגה יעמוד על רביעית כשיעור כל
המשקין דקמני סיפא ושאר כל המשקין דרביעית דלמי פריך עלה
התם חדא דנתן וכמוגו שני חלקי מים ועוד מים בכד ומנכרין ונראה
לפרש דלאביו לרין רביעית שלמה להולאת שנת וכן משמע התם
כההיא שמעתא דקאמר אביו עד כאן לא קאמר רבי נתן הכל דכית בעי רביעית כו' ופרש"י דהתם לא נהירא כמו שמפורש שם וסבר
דכוס של ברכה בעי רביעית יין בין חי בין מווג אבל מים בכד לא מנכרפים:

אל תרא יין כי יתאדם. הלא מייתי האי קרא לחשיבות יין ארוס ובהמוכר פירות (בבב"ב ד' א). פ"י רש"ב"ס התם דמייתי לה לגריעותא ושם מפורש:
חן